

Школа зелених мавп: ретро детектив

КУПИТИ

Події відбуваються в критичному для СРСР 1982 році. У місто приїжджає Денис Гордієнко - випускник таємничої «Школи зелених мавп». Офіційно - на практику до відомого фотомайстра. Неофіційно - за завданням «Далай-лами» для встановлення контакту з представниками місцевої богеми. Контакт вдається... Проте вся ця історія закінчується дуеллю юнака з прокурором. Хто підставив їх і розіграв свою партію?..

ВАСИЛЬ
ДОБРЯНСЬКИЙ

ШКОЛА ЗЕЛЕНИХ МАВП

ДЕТЕКТИВНА

АГЕНЦІЯ ВО

Серія «Детективна агенція ВО»

Василь Добрянський

ШКОЛА ЗЕЛЕНИХ МАВП

Ретро детектив

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

Добрянський Василь
Школа зелених мавп : ретро детектив / Василь Добрянський — Тернопіль : Навчальна
книга — Богдан, 2023. — 264 с. — Серія «Детективна аґенція ВО».

ISBN 978-966-10-4702-9

© Добрянський В.В., 2023

© Навчальна книга — Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2023

Серію «Детективна аґенція ВО»
засновано 2016 року

Події відбуваються в критичному для СРСР 1982 році. У місто приїжджає Денис
Гордієнко — випускник таємничої «Школи зелених мавп». Офіційно — на практику до
відомого фотомайстра. Неофіційно — за завданням «Далай-лами» для встановлення
контакту з представниками місцевої богеми. Контакт вдається...

Проте вся ця історія закінчується дуеллю юнака з прокурором. Хто підставив їх і
розіграв свою партію?..

«Все, що не робиться — робиться на краще».

Український побутовий мем.

«Не бійся! Віднині будеш людей ловити».

Євангеліє від Луки 5:1-11.

**22 квітня 1982 року,
четвер.**

Поїзд шарпнувся, протяжно зітхнув і застиг, немов невідома залізна істота, що довго бігла і нарешті сконала серед незнайомого міста.

Провідниці в тамбурах заляскали лядами, відкрили двері.

З дев'ятого купейного вагона на перон зіскочив молодик, поклав перед собою картату валізу й поглянув на квапливих пасажирів, які висипались із поїзда й полинули потоками у місто. Дехто входив у вокзал, деякі піднімались по сходах на пішохідний міст, щоб перейти колії й опинитись за бетонним парканом, на вуличках із присадкуватими, мальованими хатами, схованими у білому цвіту аличі й слив. Незабаром біля молодика нікого не залишилося, тільки провідниця у тамбурі чимось калатала. За містом виднілись аквамаринові гори у рваних клаптях снігу. Говерла, Петрос і Хом'як у зім'ятих плащах із білими дірками, ніби мандрівниці з далеких країв, спинились перед містом відпочити. Вони були неначе вишиті на гобелені, хитались і здавалися недалекоими — простягни руку, дістанеш. Але він здогадувався, що то оптичний обман, гори насправді ген-ген де, так іноді неблизько до наміченої мети. І той далекий краєвид бентежив серце новими сподіваннями, ніби він потрапив у чудесний край, де збуваються мрії. Хлопець вдихнув на повні груди ранкового хмільного повітря, наче хотів позбутися вугільного гару, що теплою ковдрою нависав із відкритого вагона. Провідниця вночі палила пічку, але тепла було мало. У двері, що повсякчас рипали, вповзав невидимими пластами задушливий чад. Молодикові здавалося, що він назавжди просякнув їдким духом залізної істоти, яка здохла біля вокзалу.

Він був у широкополому капелюсі, довгому чорному плащі, темній сорочці. Навколо ший недбало закрутив білий шарф, один кінець повісив на плече. Одягнув окуляри із дзеркальним відблиском й сховав

погляд, немовби йому набридло спостерігати за метушливими валізами й незнайомим містом зі зграєю ворон над гострим шпилем вокзалу. Направився до центрального входу. Раптом побачив над головою неоковирну, давно не фарбовану, вивіску «Буфет» і вирішив зазирнути, випити кави або поснідати. Всюди встигає той, хто нікуди не поспішає. У місто їхати ще рано, його там не чекають.

У буфеті за високими столами по кутках переминались на ногах кілька зігнутих чоловіків, бубоніли. Такі сутулі постаті завжди товчуться у подібних закладах. Наливають із кишень у сховані під столом чарки. На стіні висіла стара репродукція картини Перова «Мисливці на привалі». Яким чином вона там опинилась, мабуть, ніхто не знав. Але була доречна, іронічно синхронізувала з важкими й давно не праними фіранками й пощербленою кахельною підлогою, з якої стерлася коричнева полива. В середині віяло все тим же спаленим вугіллям, бо вагони спинялись просто під вікнами. Тут дрімала провінційна бідність. На скляних полицях стояли консерви «Сніданок туриста» й банки з березовим і томатним соком. Під ними сиділа повнява буфетниця. Її круглі сіруваті очі сонно блимали на пияків, рожеві щічки з добродушними ямками й стомлений вигляд виразно підкреслювали, що жінка давно перестала мріяти про кращу долю. Вона нудьгувала, розглядаючи чоловіків, ніби постовий, який пробачає дітям пустощі.

— Кухня не працює! Їсти нема що!.. — повідомила хлопцеві, який поклав валізу біля столика.

— Так-таки й нема? — не повірив їй гість, у нього заграли насмішкуваті нотки в голосі. — Сервіс у вас... Я вам скажу!

— Сервіс, що треба, — заперечила жінка. — Ми працюємо з кухні ресторану. А ресторан ще закритий... Якщо хочете — он, холодний хек і котлета. Все, що залишилось...

— Ну... Не знаю, не знаю, — завагався хлопець. — У горлі стане... Холодна котлета — як зрадлива дівчина, яку мацали чужими руками.

— Для неї... чужих рук нема, — поглянула на гостя з інтересом буфетниця.

— Для кого? Для котлети?.. — включився у словесну гру молодик.

— Для дівчини! — фиркнула жінка. — Вона знає, кого обирає... Що? Уже обпікся?.. Підманула, підвела?

— Це не проблема, — легковажно продовжив забавку подорожній. — Проблема в тому, щоб зробити правильний вибір. Їсти чи не їсти?..

— Я б почекала, — із сумнівом глянула на холодні закуски господиня. — Зате у мене добра кава! Найкраща в місті!..

— Таки найкраща? — не повірив їй молодий франт.

— Найкраща, — запевнила жінка й позирнула на кавовий апарат «Omnia», від якого гарно пахло — густий настій просмолених шпал і вугілля біля нього зникав. — Сюди спеціально приїжджають, щоб закропитись...

— Бачу, — кивнув на чоловіків. — Причащаються...

— І що я буду з ними робити? Роботяги. Чекають на приміський...

— Отак зранку? Похмеляються?..

— У мене — ні-ні. У мене з цим строго. До одинадцятої нікому ні грама не відпускаю... А самі... Я їм що? Мама рідна?.. То робити каву?

— Аякже, — погодився юнак. — Спробую найсмачнішу каву в місті, де доведеться провести ціле літо, й може, осінь...

— Ви... Ти... у відрядження? — не могла обрати форму звернення господиня закладу.

У буфет зайшла прибиральниця, дзенькнула дужкою відра, почала шурувати шваброю під ногами. Вона невиразно бурмотіла до відвідувачів, що швендяють без продику, сміять, підлогу замащують. Хто не слухався, не оступався — хляпала ганчіркою прямо по взутті. Нема важливішою роботи, ніж дотримуватись чистоти.

— Бабо Шуру, ви б трохи стишили свій ентузіазм, — стримала її буфетниця. — Культурно обходьтесь з людьми...

— Е... У них своя робота, а в мене своя, — буркнула непоступлива прибиральниця й обвела шваброю округ картатої валізи молодика у плащі, майже силоміць відштовхнула його убік. — Мені чекати ніколи... Ходять тут усякі!

— У баби Шури швабра — це те, що в декого портфель, — засміявся, відскочивши, хлопець. — Розруху в клозетах ліквідовує...

— Що ліквідовує? — не зрозуміла його господиня буфету, чаключи біля кавового апарата.

— Не переймайтесь, — безпечно обійшов бабу Шуру і став біля валізи молодик. — Окремі думки слід вигулювати, як собак, на повідку. А в деяких випадках — у наморднику... Де ваша кава?

— Товариш дуже грамотний, — буркнув мужик із мокрими губами, у ватяній куфайці, якому було мало місця у кутку. — Кирпу гне...

— Які ми вам товариші. Куди вже... Ми в університетах не навчались, — по-простоцькому відповів чужинець, не знімаючи темних окулярів. — Три прочитані книжки не рахуються...

— Но-но!.. Заглухніть! — помахала на чоловіків пухким кулаком буфетниця. — Бо зараз повиганяю!.. Зранку вже вам добре.

— Все, Марусю, мовчимо, — запевнив той самий із кутка, приклавши грубу руку, наче присяжний, до грудей. — А ти не дуже довіряй заїжджим. Бач, он, чужими очима блимає.

— То куди... ви, кажете, приїхали? — поклала перед юнаком чашечку кави.

— Ух-х-х!.. Гарно пахне, — захоплено понюхав хлопець. — Здається, ви справді класна майстриня. З цукром?..

— А то! Як же без цукру зранку? — гордо відповіла.

— О, ні! Цукор псує смак, — застогнав розчарований гість. — Тим паче, натще. Нема нічого кращого, аніж природний стан. Кава має гірчити й збуджувати на подвиги. Від неї груди розширюються. У голові світліє... У каві є такий елемент, як порядність. Після кави ніхто не сміє чинити аморально.

— Де це ви навчилися таких... речей?

Сіруваті очі Марусі спалахнули вогниками цікавості, добродушні ямки сколихнулись на щоках.

— В інституті благородних дівиць, — буркнула баба Шура й вийшла.

— Ну то й сидів би там! А не шастав до нас, — порадив роботяга з кутка — він таких хлюстів на дух не переносив. — Чудило... в шляпі.

— Борю! — з наголосом вимовила жінка.

— У мене сьогодні день — анітень, — той показав, що зашиває рот нитками. — Ти мені писок закриваєш... Директор каже, щоб обстежив трубу цегельні. А як я туди без страховки піднімусь?.. Там же вітер дме, як скажений.

— Вітер дме у тебе в макітрі, — поставила йому діагноз Маруся. — Зранку набиратися... Не дадуть поговорити з гарним чоловіком. То ви кажете, приїхали у відрядження?

— Так, — радо підтвердив юнак. — Буду ловити момент. Ви знаєте, що таке ловити момент?

— Х-х-хих!.. Тут такі моменти бувають, що сама дивуюсь, — хитнула повнявими грудьми жінка. — Тільки лови й стережися...

— Я приїхав на практику до вашого відомого фотомайстра Степана Ноздренка, — повідомив нарешті мету свого візиту любитель гарної кави. — Знаєте такого?

— То ви фотограф? — дещо розчаровано протягла жінка. — А я думала, інженер чи якийсь артист... Дуже вже ви... колоритні. Виділяєтесь. На фоні...

Вона поглянула на зсутулених чоловіків у кутку і не закінчила фразу.

— Фотографія — це світлопис, мистецтво, якому нема рівних, — взявся запевняти її вколений неповагою до його професії хлопець. — Людство нічого кращого не придумало, ніж фото, для фіксації свого життя. Є лише я і світ, й тисяча півтонів... Слова — тільки слова, скільки не пиши, не говори, ними не передаси характер, єство людини. А знімок уловлює все! Момент — і ви, як на долоні... Ось у вас...

Він вмовк, приглядаючись до жінки, ніби вибирав ракурс, з якого краще знімати.

— У вас виразні кришталеві очі. Я люблю чорно-білу фотографію, то ж вони вийшли б сірувато-темними, в крапинку, з наповненням досвіду і ледь вловимого суму... Чи докору... Є у них щось таке, що приваблює чоловіків.

— Ага. Є, — погодилась жінка й несподівано навіть для себе голосно хихикнула. — Двох дівчаток мені встругали й втекли. Не зважаючи... на очі в крапинку. Ви нічого в житті не розумієте!

— Двох дівчаток? — механічно перепитав молодий гість. — У певному... філософському... смислі ви щаслива. Тільки поки що не досягнули свого щастя. Приходьте з ними у салон, я зроблю гарну світлину. Самі будете дивуватись.

— Добре-добре, — легко погодилась й смуток чи знічене сум'яття промайнули у розхваленому кришталю очей. — Може, прийду... А ви, будь ласка, мені пробачте за невдалу каву.

— У мене є мрія, — зізнався юнак. — Зробити фото всіх людей у місті. Зафіксувати, так би мовити, неповторний колективний портрет. Зі своїм виразом. А потім, років через п'ятдесят, з'явиться такий самий... відчайдушний. І теж зробить. І порівняє погляди, риси, міміку. Динаміку образів... Щось у цьому є. Чи не так?

— І цих теж?.. У колективний портрет? — показала на притихлих чоловіків.

— Неодмінно. В першу чергу. Вони самі не знають, які виразисті, рельєфні, — з прощенням глянув на захмелілих опонентів хлопець. — У кожного з нас неповторне обличчя. Так природа придумала. Й нагородила...

— От що я вам скажу, — повернулась за прилавок буфетниця. — Ви ще не бачили, як вони міняються. Ці неповторні... На гострий оскал і тупу морду. Убила б!.. Дай їм тільки попуст... Допивайте свою каву і йдіть. І ви теж вимітайтесь звідси, щоб я вас не бачила!.. Я зачиняюсь. Досить. У мене технічна перерва!..

Маруся втратила настрої до розмови й очужіла. Їй набридли ці буфетні теревені й ранкові відвідувачі, яким не сидиться вдома. Якби була її воля, вона б відкривалась разом із рестораном, коли є що запропонувати. А так — для годиться сидить, зубами торгує, пияків терпить...

Молодик залишив на столі гроші, мовчки взяв чемодан і вийшов на перон.

Гори наблизились, посвітлили, снігові клапти заграли спалахами від сонця, що піднялося над будинками. Немовби хтось набив на схилах скла. Зовсім недалеко був незнаний світ, з яким він ще не зустрічався. Грядя синіла, ніби на картинах Реріха. Або на перших кольорових знімках Генрика Міколяша. Ця синь мінялась, від темно-сливового, індигового, змішаного з хвоєю, чорнявого у затінках та лісах, до волошкового, сапфірового на альпійських лугах. Промені зранку переплелись, забули відтінки і кольори, дозволили невідомому художнику свавільно експериментувати. Юнак знову вдихнув на повні груди, упевнений, що його попереду чекає свято. Дорога й переїзд завжди викликають збентеження й невиправдані, безпричинні сподівання. Ніби кудись покликали, багато пообіцяли, та не розкрили всієї таємниці. І вона ось-ось явиться, овіє й підніме на крилах...

Із другого боку станції, вздовж високого бетонного паркана, рівномірно, мовби у сповільненому кіно, прокотились нескінченні вагони з колодами. За пішохідним переходом маневровий тепловоз, посвистуючи та калатаючи, збивав до купи товарний ешелон. Там щось

невиразно, рокочучи луною, бубонів у репродуктор диспетчер, керував процесом.

На пероні потрохи збирались, купками гуртувалися, пасажирів, які чекали на приміський потяг. День розгорявся і штовхав кожного, як той маневровий, у рух і переміщення. Все мусить крутитись і чинити за розкладом. Свобода обманлива, вона не нагодує, мусить піддаватися графікам та залізним рейкам...

Юнак бадьоро ступив у високий вестибюль вокзалу, щоб вийти у місто. На лавках очікування сиділи, спали скрутившись, їли, пили, балакали, грали в карти, читали, пеленали дітей, сварились і тупо розглядали запилюжені вітражі пасажирів, які чекали на далекі поїзди. У ніздрі вдарив густий дух бездомності й тимчасовості, хлорки з туалету. Сморід накривав усіх густою попоною, приколисував безсиллям. Від того запаху високий фікус, що піднявся аж під купол, один за одним втрачав лапаті листки; коричневий стовбур його тягнувся догори, немов хотів вибитись до сонця, як ув'язнений з неволі...

— Стій! — гукнув хтось позаду.

Молодик зауважив, як ожили, посуворіли погляди пасажирів, як сколихнулися бороди в Маркса й Енгельса, які спостерігали за вестибюлем зі стін, і зрозумів, що гукають до нього. Озирнувся. За ним тупав, притримуючи кашкета, капітан міліції у пом'ятій формі, ніби він цілу ніч їхав, не роздягаючись, на плацкартній полиці. Другою рукою капітан притримував кобуру, що тряслась на боку. Портупея оперізувала його невисоку фігуру і, здавалось, тримала купи. Всі зів'язки витріщилися на несподівану розвагу.

— Ви до мене? — поклав валізу хлопець.

— До тебе! До тебе! — запевнив задиханий міліціонер і козирнув. — Капітан Боровик!.. Пред'яви документи!

Курдупель у портупеї сопів уривчасто й рішуче. Бурячкове його лице налилося кров'ю і державною погордою. Тепер, коли зупинився, обидві його руки були готові вхопитись за хлопця. В його очах грали іскри, готові розпалити багаття гніву. Охоронець порядку бачив зацікавлені погляди пасажирів і виступав, як артист на сцені. Він стоїть на сторожі їхнього спокою. Він не допустить ані найменшого порушення закону. В нього нелегка робота, але він справляється...

— В чому справа? — не послухався хлопець. — Я щось порушив?

— Документи, кажу, пред'яви! — наполягав на своєму капітан.

У нього шиї не було — підборіддя косинцем переходило зразу у груди. Цей гандж, мабуть, натирав комірцем шкіру, бо він весь час там доторкувався зіжмаканим носовиком.

— А якщо документів нема? — опирався київський франт. — У тюрму посадите?..

— Людині без документів суворо заборонено переміщатись, — прорік залізне правило коротун у пом'ятій формі. — Не існує людей без документів... Вивертай кишені!

— Навіщо вам мої кишені? — хлопець засунув руки і дістав з правої кишені склянку. — От лайно! Даруйте за мою французьку... Що це таке?

Він зняв окуляри і розгублено розглядав знахідку. Як склянка опинилась у його кишені? Він же точно її не брав. Ані в поїзді, ані в буфеті. Зрештою, він і склянки не бачив на буфетному столі.

— Це крадіжка державного майна, — виніс вердикт капітан Боровик і переможно позирнув на пасажирів. — Факт, як то кажуть, у всій красі... Тебе затримано до з'ясування обставин.

— Яких обставин? Що ви плетете? — гнівався розгублений юнак. — Це просто смішно!.. Щоб я украв?.. Елементарну склянку?.. Навіщо вона мені здалася?

— Оце ми зараз і будемо в'ясняти, — вчепився йому в руку міліціонер. — Ходім у відділок, вистачить пасажирів розважати.

— Капітане! Ще раз кажу — це помилка. Я не брав жодної склянки. Це абсурд! Я на таке не здатен, — переконував його хлопець. — Приїхав на практику у ваш фотосалон. Ось мої документи...

— Зараз, зараз, — тягнув його за собою впертий Боровик. — Розберемося, хто ти й що ти... Повідомимо, куди слід. Не будеш по кишнях чуже майно розпихати.

— Та ж кажу! Не брав я тієї склянки. Мені її підсунули! Це підстава! — приголомшений молодик ніяк не міг повірити, що попав у таку безглузду й дику ситуацію — гарно поговорив із буфетницею, а вона його підставила.

«У них, мабуть, існує проста вокзальна схема, — розгадав загадку вражений хлопець. — Одне підсовує, а інше трясе... Але ж Маруся до

мене не наближалась. Поклала каву й відійшла. Хто ж тоді? Чоловіки?.. Ні, вони товклись у своєму кутку, огризались. От гівно!.. Баба Шура! Вона мене відштовхувала й хапала...»

— Цей примітивний номер ви давно розігруєте? — він підморгнув до капітана. — В чому фішка?.. Провести обшук?..

Міліціонер заштовхнув його в обдерте й недоглянуте приміщення, двері на пружині голосно хлипнули за ними. Посеред кімнати з ґратами на вікнах простягнувся стіл із металевою стільницею — такі стоять у моргах, на них патрають мерців. Денис пошукав очима отвір у підлозі, куди мала стікати кров з розрізаних трупів. Хлопцеві чомусь так подумалось, хоч він ні разу не був у трупарнях, не випадало. Може, застояний запах перегару, брудних шкарпеток і немитих тіл навів таке видиво. Праворуч чорніла неосвічена заґратована конура, в яку кидали затриманих злочинців. Там хтось спав, похрюпуючи. Либонь впіймали якогось вокзального нетягу й замкнули. Далі під стіною за столом із розбитим телефоном сидів сержант, писав. Він підняв на капітана охлялі каламутні очі й неохоче встав.

— Де Федорчук і Симонян? — по-хазяйськи запитав капітан.

— На привокзальній... Там бійка між таксистами. Ломики вхопили...

— Знову Мамчур бушує?

— Він, животатий!.. Нажертися не може...

— Треба буде його хоч раз тут ось закрити, — капітан кивнув на конуру, звідки лунав храп. — Щоб пройнявся гостротою моменту... А Косило де?

— Косило зуба лікує...

— Знайшов час. Не міг у вихідні?..

— Зуб не чекає вихідних...

— Ти теж ушивайся звідси, — скомандував Боровик. — Не вдавай ретельного... Підскоч на третій переїзд, розберися. Там київський дитячу коляску переїхав...

— Та знаю я про ту коляску! П'яна Галька Мукомела везла пляшки й покинула на рейках.

— Все одно розберися! Пасажири з вікон бачили... Потім будуть говорити казна-що, — наполог на своєму капітан.

Сержант роздратовано жбурнув ручку на стіл і торохнув дверима. Під вікном дзеленькнув велосипедний дзвоник — таки поїхав на

третій переїзд. Зразу за тим приміщення застугоніло, затряслося аж до фундаменту — на колії спинився червоно-брудний приміський поїзд, з продином відчинив вагонні двері. Ранковий люд висипався у місто. Назустріч тим, хто приїхав, пробивались ті, хто від'їжджав. Деся там були і чоловіки, які чаркували у буфеті. «Пропадуть свідки. Хоч які з них свідки? Вони Марусю за будь-яких умов підтримають. А чужинця затаврують ганьбою. Чужинців ніде не люблять, — подумав із прикрістю хлопець. — Підвело мене відчуття свята...»

— Розкажіть, хто вас напоумив такою підставою займатись, — зговірко підморгнув до капітана.

— Фішка, кажеш?.. А щоб з таких розумників, як ти, гонор збивати, — просто відповів капітан. — Клади чемодан на стіл і показуй документи. Будеш опиратися, загришиш он туди!..

Показав на затемнену камеру.

— Та-а-а-ак, — протягнув задоволено, гортаючи паспорт затриманого. — Гордієнко Денис Іванович, шістдесятого року народження, місто Київ... О, то ти в нас козирний. Мені на козирних щастить...

— Що, такі самі дурні, як я? — уїдливо перепитав Денис. — Склянки цуплять у буфеті?..

— Хе-хе-хе!.. Вони ж залітають, як метелики, — зраділо підтвердив капітан Боровик. — А мені тільки залишилось сачком помахати...

— Одного разу ви можете дуже помилитись, — пообіцяв йому хлопець й зле світнув очима. — Прямо таки катастрофічно помилитись! І тоді відріжуть вам... погони. Якщо не щось інше... Вам подобається такий ризик?

— Чи не від тебе слід чекати цієї каверзи? — зверхньо поглянув на Гордієнка міліціонер. — Я таких слабаків, як ти, за кілометр чую. Розкривай валізу!

— Вам треба, ви і відкривайте, — відмовився Денис.

— Ну що ж... Подивимось, — клацнув замками на чемодані Боровик.

Він почав його патрати, як труп на металевому столі. Вийняв сорочки, светр, джинсові штани, які Ден купив втридорога з рук біля метро на Шулявці, розкидав зубну щітку, тубик із пастою і мило, гупнув збоку електробритвою «Бердянськ», у якій западав один ніж,

оглянув на світло заклеєний конверт без підпису й хмикнув, акуратно відклав його, нарешті дістав пляшку вина.

— Ось воно! Зійшлося! — урочисто проголосив. — Два в одному!.. Украв склянку, щоб розпити вино.

— Ага, на лавочці, під кущем. Або у підворотні, — іронічно погодився хлопець. — Бордо врожаю 1968 року...

Пляшка в руках капітана заграла рожевими зблисками, коли він поглянув на неї проти вікна і похитав — вона була ніби наповнена дрібними діамантами. Спроба прочитати напис не увінчалась успіхом, міліціонер тільки промимрив: «Ша... ша... теау... Мар... га... ух».

— Шато Марго, — поправив його зверхньо Гордієнко. — Колекційне вино. Знаєте, як французи називають бордо?

— Як? — капітан невідривно розглядав знахідку.

— Бог у рожевих штанцях. Чуєте? Бог!.. А ви кажете, що я украв склянку, щоб розпити це вино на ногах. Як останній алконавт...

— Хм... Я тут ще й не таких... культурних... бачив, — збив його пафос Боровик. — Вокзал стоїть на перетині... Дурні шатаються табунами. Один закрив камеру зберігання і забув шифр. А тут поїзд... Біжить до мене. Біжить до чергової. Відкриваємо... «Що у тебе там?» — питаю. «Та нічого особливого, — відповідає. — Три кавуни везу для рідних». Справді, у сітці три великі кавуни. Я вже хотів віддати. А потім пальцем тицьнув. Думаю: «Чого це кавун такий м'який?» Знаєш, у чому прикол?.. Він накачав усередину самогонки. І напій екзотичний, і перевезти можна...

— Гарний пунш вийшов? — мирно запитав Денис.

— Гарний, чорт забирай! — крякнув задоволений Боровик, потім похопився, витер обвислий косинець шиї носовиком. — Самогоноваріння заборонене законом...

— Але ж бордо... Не з тієї серії.

— З тієї! З тієї!.. Ще, може, з гіршої, — запевнив державний страж. — Де ти взяв цю екзотичну пляшку?

— Де взяв, там уже нема, — невиразно відповів Денис, потім додав. — Дядько подарував...

— А хто у нас дядько? — зацікавлено зиркнув на нього капітан.

— Дядько у нас... імпровізатор. По Парижах їздить...

Хлопець явно не хотів розказувати про дядька, вплутувати його у цю безглузду історію.

— Гм... Хм... Загадками говориш. Чого ж дядька так підводиш? Закортіло випити?

— Перестаньте вже кривлятися! — Гордієнко звівся і почав складати у валізу розкидані речі. — Прекрасно знаєте, що я склянки не крав...

— Та-а-а-ак, — укотре протягнув Боровик, взяв пляшку бордо і переклав на стіл, де щойно писав сержант. — Це ми вилучаємо... Переходимо до наступного пункту. Що за лист без адреси?..

— А вам яке діло?.. До приватного листування? — обурився Денис.

— Для приватного листування існує пошта, — безапеляційно ствердив пильний міліціонер. — А всілякі записочки в конвертах підозрілі... Розкривай і читай. У тебе не та ситуація, щоб права качати. Упійманий на гарячому...

— Я на вас напишу скаргу! Куди треба!.. — пообіцяв юнак. — Повірте мені, знайду можливість розповісти про ваші махінації з буфетницею... Буде вам наука!

— Буде-буде, — погодився капітан і розірвав конверт. — Що у нас тут?.. «Дорогий Бруно! Я кажу тобі щире «Фе!» В останній твій приїзд я тебе чекав на дачі, але ти не з'явився. Я розумію, що тобі постарілий Далай-лама вже не цікавий. Але ж було б мило посидіти у садку за келихом вина й подивитись на зорі...» Що це за маячня?

Капітан обурено, ніби йому підсунули фальшивку, поглянув на Дениса. Лист йому не сподобався, він, очевидно, чекав цікавішого.

— Не пхайте... своїх пальців... у чуже життя, — зневажливо відповів Гордієнко.

— Угу, — буркнув імпровізований цензор і знову втупився у лист. — «Пам'ятаєш добродія Канта? То не забувай його аскезу... Все в цьому житті приходить і зникає, крім важких обітниць. Вони — наше тавро, що зберігається в схованих скринях Мінотавра. Наші обітниці — як дзвіночки, що відвертають нас від блуду... Я знаю, що ти хочеш вийти в тираж у зв'язку з важкою хворобою. Але!.. Ми позбуваємось обітниць, тільки коли виносять ногами вперед. Та й то це питання дискусійне. Мабуть, і на тому світі людина-бик ганяє нас по лабіринту, щоб шукали вихід. Втім, я таки справді постарів, бо стаю нудним. Старість — це нав'язливі думки про молодість. Дивно старіти. Час

обплутує тебе спогадами, гусне, застигає, як бурштин. Боляче сіпатись. Чорна риба вночі ковтає у сні, сповнені дорогими лицами... Один бігає за сонцем круг землі і кукурікає. А я сиджу і жду. Моє сонце мене не підведе... Бруно! Я тобі вірю. І тому присилаю до тебе племінника. Прийми його і обласкай, допоможи пройти перше випробування. У Дена є добрі задатки, не заглуши їх зайвим алкоголем. Я тебе знаю, гіркий пастернаку! Ти іноді нестримний... Обіймаю і притискаю. Твій Далай-лама».

Важка задума зморщила капітанове чоло. Він підсунув до себе, голосно шкрябаючи по зачовганій підлозі, старий стілець і сів, старанно розгладив лист. Загадковий текст вибив його зі звичної колії і він задумано розмірковував, що з усім цим робити. Шосте відчуття, вироблене за довгі роки на вокзальній службі, підказувало, що йому не варто зв'язуватись із київським стилягою, який попався у сачок. Всілякі Далай-лами можуть наробити неприємностей. Зашифрувались і по Парижах їздять... Бога у рожевих штанцях привозять... Мабуть, не рядовий чоловік. Але ж відмовитись від здобичі теж не міг, не в його це характері.

Денис сам не знав змісту листа — наставник написав і наказав передати.

— Пляшку я конфіскую, — нарешті зважив усі «за» і «проти» капітан Боровик. — На фоні украденої склянки... попередження дядька... Далай-лами... про твою схильність до алкоголізму мене змушує... діяти за обставинами. Хто це такий, Далай-лама? Чому він так підписується?

— Іншого й не сподівався, — зацепнув валізу хлопець, взяв листа й вклав у порваний конверт. — Для цього й весь спектакль розвивався... Примітивно, але ефективно. Вам чорти не сняться?

— Я сплю без снів, — скромно відповів капітан. — Іноді й вночі тут доводиться... наводити порядок. На це поставлений державою....

— Тільки не треба пафосу! — Денисові було смішно дивитись на його тремтливе воло, випущене поверх комірця. — Чим ви буфетницю тримаєте? О!.. Я здогадався. Ви з нею спите! А двоє дівчаток — ваші дочки. Позашлюбні...

— Не мели дурниць!.. Вимітайся звідси, поки я добрий! — гаркнув на нього вокзальний страж. — Бо зараз закрию і Далай-лама не допоможе! Шушваль у капелюсі...

— А баба Шура? Баба Шура хто вам? — знущався київський гість. — Оперативний агент у спідниці?

— Варто було б усе-таки тебе закрити, — співчутливо глянув на нього й нетерпляче махнув рукою капітан. — Хоча б на три доби. Але я сьогодні благий... Шуруй звідси, поки не передумав!

Денис вискочив із міліційного полону й роздратовано глянув на буфетну вивіску. «Зайти чи не зайти?» — гарячково міркував. Сьогодні не його день. Сьогодні він дістав поразку. Далай-лама не схвалив би його наскоку на буфетницю. Слід обирати пріоритети, а не кидатись у дрібну помсту. Треба вивчати механізми й підпорядковувати їх собі, а не ламати. Може, в цьому місті всі ходять із зашитими кишнями, бо забава зі склянкою розігрується у кожній забігайлівці. А він, недосвідчений чужинець, попався і піддався.

Обманливі гори хиталися на gobелені, ніби від вітру. Він уже не вірив, чи вони справжні, чи намальовані, може, ними прикрасили місцеві декорації. Так формують тло недалекі фотографі, щоб оживити невиразні й пісні обличчя клієнтів. Але від того фону ще краще починаєш розуміти, де справжнє, а де підлаштоване. Найгірше бути сліпим, не бачити різниці.

Гори все-таки справдешні, реальні. На них горів калейдоскоп фарб — до аквамаринового, індигового, додався рухливо-зеленявий, смарагдовий, що стікав потоками у низини. Хуткі хмари викочувалися з-за гряди й стягували з гір барви, немов хотіли їх украсти й поволочити за собою. Кольори перебігали й ставали на своє місце, а хмари й далі гребли по них своїм розпущеним волоссям. Сонце проблискувало і перебивало їм роботу...

Фікус у вокзальному вестибюлі загубив ще одного листка. Скоро всохне, залишиться тільки впертий покручений стовбур, що так і не вирвався на свободу. А до виходу на чистий простір було так недалеко.

Розтерзані станційні двері хлипнули за юнаком.

Денис вийшов на привокзальну площу й роззирнувся. Місто червоніло в прапорах і прапорцях. Кумач плинув на шпильях і стрімких стінах, звисав на під'їздах і входах, тріпотів на клумбах і стовпах, на ліхтарях і флагштоках, на трубах котелень. А найбільший полоскався на телевізійній вежі — його бачили з усіх околиць. Той прапор

стріпувався під вологим вітром і тихо шелестів, як потривожена тонка жерсть. Його було не тільки видно, але й чути.

— Що за день сьогодні? — мимовільно звернувся до таксиста, який дрімав у вікні «Волги».

Таксист повільно вибрався з машини й підсмикнув штани на випнуте черево. Він був із тих чоловіків, які не любили багато рухатись — і це додавало йому проблем. У його великих товстих руках кермо здавалось маленьким круглим бубликом. Коротка щетина на щоках свідчила, що він ще й не дуже дбає про свій вигляд.

— М-м-м-м... — промугикав, озирючи Дениса. — Сьогодні день народження вождя. Ти що, з місяця звалився?..

— Ні, я з каталажки капітана Боровика вирвався, — засміявся хлопець. — А ви... Дайте вгадаю! Мамчур!.. Таксист Мамчур!..

— Що той... без шиї... наговорив про мене?

Чорні очі Мамчура ще більше почорніли, немов і на них напала хмара, що чесала гірську грядку. Він зафуркотів, ніби тракторець, якого завели.

— Та нічого, — заспокоїв його хлопець. — Просто я чув, що ви тут ломиками махали...

— Махали! А що вдієш? — ображено підтвердив бійку чоловік. — У мене план і начальство на шиї. А вони сюди приїжджають і пасуться!..

— Хто вони?

— Шаромижники з міста! Стають нібито зустрічати рідних із поїзда. У них усі рідні! Я їхні морди вже знаю, як облуплені...

— Зайву копійку всі хочуть заробити, — флегматично мовив Денис. — Он... Баба Шура скрізь встигає. І підлоги мити, і...

— Що, розкусив? — усміхнувся Мамчур. — На цьому фокусі не один попався... Капітан Боровик чемодани чистить.

— Йому пику ще ніхто не начистив?

— Не чіпай те, не буде смердіти, — фиркнув зневажливо таксист. — Він на чужих розважається. Своїх пропускає...

— Поїдемо в місто?

— Поїдемо, — водій зіперся задом об машину й не зрушив до валізи. — Наше місто з екс... ексклюзивною історією. На цій площі колись спалили відьму.

Він обвів рукою бруківку, по якій гуркотіли, підскакуючи колесами, легковики й тролейбуси. Привокзальний простір був заповнений автобусами, що чекали свого рейсу, газетними кіосками, будками й будочками та синім димом із вихлопних труб, що роз'їдав ніздрі. Повсюди бігали пасажири з сумками, авоськами й чемоданами, тягали за собою неслухняних дітей. Діти вередували і вимагали солодкої води або морозива. Піт заливав очі батькам і вони обіцяли убити своїх чад. Зрідка бубонів гучномовець, що оголошував автобусний рейс. У цьому місті вокзал на два боки: з одного — поїзди, з другого — автобуси. Тому гамір стояв, як на ярмарку. І над усім тим шумовинням зрідка пробивався закличний голос торгівки пиріжками: «А підходьте!.. Гаряченькі пиріжки! З лівером!.. З капустою!.. З картопелькою!.. Свіженькі! Ой, у руки печуть!..» Баба Шура, як справжній передовик соціалістичної праці, торгувала й закликала...

— Отут... Закопали стовпа, насипали хмизу й прив'язали дівку з Вовчинець, — притупнув ногою, показуючи, де саме закопали стовпа, таксист. — Любава її звали. Красуня з красунь... Чоловіки падали коло неї, як підкошені. А хто може мати таку силу? Тільки відьма!.. Тим паче, що вона на травах розумілася. Схопили, привели, прив'язали... Збіглися, як на Великдень. У натовпі зчинився бунт. Частина чоловіків стали на її захист, хотіли звільнити. Інші вимагали вогню. Почали битися, пішли лоб в лоб. Любава горіла у хмизу, звивалася й кликала, волала обпаленим голосом, щоб її відпустили, бо вона незаймана. «Візьміть мене! Візьміть мене!..» А їм було ніколи. Вони зійшлися, знавіснілі, лупилися палицями і кулаками й забули про неї... Їхні бажання на той момент не збігалися з волянням дівчини. Звідтоді на цій площі чоловіки часто за барки хапаються. Як тільки що — кулаком у шнобель! Або під дих!.. Любава мстить...

— І таксист теж? Під Любавою ходять? — Денис підняв валізу і поклав у розкритий багажник. — Гарна історія... Любов — це предковічна форма життя.

— У нас тут все... гарне, — Мамчур калатнув багажником. — Історію цього міста писали голод, смерть і безумство... Нерозбірливими кривулями. І ще кінця не видно. Тут у бетон завжди домішували крові. Її у людей багато. Тому будинки будуть стояти вічно. На крові все стоїть довго...

Денис поглянув на пологу вулицю, що бігла до центру. З обох боків червоніли розетки прапорів, неначе вогнища, на яких спалили Любаву. Прапори тріпотіли й звивалися, ніби язики пожадливого полум'я. Сірі причаєні будинки плескатими рядами вилаштувались пообіч дороги й хмурно зблискували скляними поглядами. На їхньому віку всяке було. Тут гуртами й колонами пройшли зв'язані й полонені роки й століття, нічого за ними не залишилось, тільки вичовгана до лиску бруківка. Тут зачепилось за високі шпилі й дахи незгасне небо, що нерідко гуло лунким дзвоном, скликало смертних на безсмертні вчинки. Тут із гір вривалось вільне повітря, рвучким вітерцем куйовдило чубчики й галстуки галасливих школярів, які зібрались на святкові лінійки й тішились, що сьогодні буде менше уроків. Місто їх ні за що не картало, бо знало, що у нього довше життя. Воно розуміло, що як не ці, то наступні, витворять щось таке, що залишиться карбом у пам'яті...

— Ці будинки з гарними карнизами й оббитими бляхою баштами, мабуть, будували нещасні люди, — зітхнув юнак.

— А ці сірі монотонні п'ятиповерхівки — щасливі зодчі, — у тон йому продовжив таксист. — Що таке, зрештою, щастя?

— Це бути здоровим і хотіти їсти, — повідомив свою формулу Ден. — Я хочу їсти! Слона зжер би...

— Щастя — це обман, ілюзія, яку придумали собі люди, щоб виправдати власне існування, — філософствував неквапливий таксист. — Нема ніякого щастя. Зранку до вечора ми живемо під сонцем, вночі — під місяцем. Зранку тремтимо зі збудження, вночі здригаємося зі страху. Худоба тонкошкіра! Все життя чогось чекаємо... А очікуване не приходить. І на смертному одрі пускаємо з жалю останню сльозу. Так і відчуваємось — то світлими, то сумними. І в цьому весь сенс. І ніхто нікому нічого не винен.

— Ситий холодному не товариш...

— Ти цікавий! — похвалив його Мамчур.

— А ви філософ, — відповів йому тим самим Ден.

— Я не філософ. Я критичний практик. Знаєш, що таке критичний практик?..

— Роз'ясніть, будьте ласкаві...

— Допустимо, ти набив синець, тобі боляче, ти хочеш, щоб швидше зажило. А я весь час гупаю у те саме місце, аби не забутися.

— Самоїдський метод...

— Зате безвідмовний!.. Називається «наступати на граблі». Куди їдемо? — сів у машину Мамчур, аж вона хитнулась і закрипіла.

— Фотосалон «Горизонт», — назвав об'єкт свого відрядження Денис.

— От, зараза! Це коло того, з кепкою, — хмикнув таксист і коротко зиркнув навскоси на пасажирів. — Там уже перекрили вулицю. Доведеться попетляти...

— Петляйте, — благодушно дозволив хлопець. — Я нікуди не спішу...

— У гості чи по справі приїхав? — таксист крутнув кермом і звернув у бічну вуличку, що мирно дрімала у ранковій прохолоді.

На ній не було прапорів і святкового руху, ніби в інший час в'їхали. Ліниві коти дрімала на ґанках і мружили очі. За парканами цвіли вишні, у вікнах припали до скла червоні герані. Чоловік у розтягнених рейтузах копирсався під капотом старого «Москвича». Білу майку замастив мастилом і не побачив...

— Буду проходити практику у салоні фото, — повідомив Денис.

— То ти фотограф? — сколихнувся й радісно стиснув бублика перед собою Мамчур. — От, бачиш!.. Ми з тобою колеги! По нещастю...

— Ви теж цим ділом балуетесь? — зацікавився хлопець.

— Балувався! — підтвердив таксист. — Точно кажеш — балувався. Тато подарував апарат «Смена» і я почав знімати. А перший запис у трудовій книжці — фотограф, бо пішов працювати у фотостудію при Будинку офіцерів. Щоправда, мене тримали на ретушуванні...

— Ну... Зараз молодих теж тримають на ретушуванні, — поблажливо заспокоїв його Денис. — Поки досвіду не наберуться...

— Олівець «Koh-i-Noor», заточений ідеально, колонковий пензлик і розбавлена водою туш, — згадував деталі Мамчур. — Змітаєш пилинки, волосинки, замальовуєш подряпини...

— І чого покинули фотографію?

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ